

Наукові перспективи
Видавнича група

ISSN (print) 2708-7530
DOI: 10.52058/2708-7530-2022-11(53)

НАУКОВІ ПЕРСПЕКТИВИ

СЕРІЯ: "ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ", СЕРІЯ: "ПРАВО",
СЕРІЯ: "ЕКОНОМІКА", СЕРІЯ: "ПЕДАГОГІКА",
СЕРІЯ: "ПСИХОЛОГІЯ", СЕРІЯ: "МЕДИЦИНА"

Миру нашій Україні

Випуск 11(53)

2024

Всеукраїнська Асамблея докторів наук з державного управління

Асоціація науковців України

у рамках роботи Видавничої групи «Наукові перспективи»

Наукові перспективи

*(Серія «Державне управління», Серія «Право», Серія «Економіка»,
Серія «Медицина», Серія «Педагогіка», Серія «Психологія»)*

Випуск № 11(53) 2024

Київ – 2024

Ukrainian Assembly of Doctors of Sciences in Public Administration

Association of Scientists of Ukraine

within the work of the Publishing Group "Scientific Perspectives"

Scientific Perspectives

*(Series "Public Administration", Series "Law", Series "Economics", Series
"Medicine", Series "Pedagogy", Series "Psychology")*

Issue № 11(53) 2024

Kiev – 2024

ISSN (print) 2708-7530

DOI: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-11\(53\)](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-11(53))

Наукові перспективи: журнал. 2024. № 11(53) 2024. С.1635

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 24.09.2020 р. № 1188 журналу присвоєно категорію "Б" із галузей науки: державне управління, право та економіка

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 27.09.2021 № 1017 журналу присвоєно категорію "Б" із психології

Рекомендовано до друку Президією Всеукраїнської Асамблеї докторів наук з державного управління (Рішення від 26.11.2024, № 19/11-24)

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
Серія КВ № 24436-14376Р від 09.06.2020 р.

Журнал видається за підтримки Міжнародного економічного інституту (Есеніце, Чехія) та КНП "Клінічна лікарня №15 Подільського району м.Києва"

Журнал заснований з метою розвитку вітчизняного наукового потенціалу та реалізації кращих традицій науки в Україні та за кордоном. Журнал висвітлює історію, теорію, механізми формування та функціонування, а, також, інноваційні питання розвитку державного управління, права, економіки, психології, педагогіки та медицини. Видання розраховано на дослідників, викладачів вищих навчальних закладів, аспірантів, магістрів, фахівців-практиків.

Наукове видання включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus (IC), міжнародної пошукової системи Google Scholar та до міжнародної наукометричної бази даних Research Bible.

Головний редактор:

Жукова Ірина Віталіївна — кандидат наук з державного управління, доцент, директор Видавничої групи «Наукові перспективи», директор Всеукраїнської асамблеї докторів наук з державного управління, Лауреат премії Президента України для молодих вчених, Лауреат премії Верховної Ради України молодим ученим, Лауреат премії імені Івана Франка у галузі інформаційної діяльності, Лауреат Всеукраїнської премії «Інновація в освіті — 2018», м. Київ, Україна

Заступники Головного редактора:

Янчук Артем Олександрович — доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України, Заступник керівника Апарата Верховної Ради України (Київ, Україна);

Непомнящий Олександр Михайлович — доктор наук з державного управління, кандидат економічних наук, професор, Дійсний член Академії будівництва України, професор кафедри архітектури і просторового планування Національного авіаційного університету (Київ, Україна). Заслужений будівельник України, Почесний працівник будівництва та архітектури, державний службовець 3 рангу (Київ, Україна);

Дацій Олександр Іванович — доктор економічних наук, професор, Заслужений працівник освіти України, завідувач кафедри фінансів, банківської та страхової справи Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна) ;

Помиткіна Любов Віталіївна — доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри авіаційної психології Національного авіаційного університету (Київ, Україна);

Сіданіч Ірина Леонідівна — доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти» (Київ, Україна);

Макаренко Олександр Миколайович — доктор медичних наук, професор, академік Міжнародної академії освіти та науки, професор кафедри загальномедичних дисциплін Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна).

Редакційна колегія:

Романенко Євген Олександрович — доктор наук з державного управління, професор, Заслужений юрист України, полковник Генерального штабу Збройних сил України, президент громадської наукової організації «Всеукраїнська асамблея докторів наук з державного управління» (Київ, Україна);

Арошидзе Паата — доктор економічних наук, професор, Асоційований професор Державного університету імені Шота Руставелі (Грузія);

Ахметова Лайла Сейсембековна — доктор історичних наук, професор політології, професор кафедри ЮНЕСКО, міжнародної журналістики і медіа в суспільстві факультету журналістики Казахського Національного університету (КазНУ) ім. аль-Фарабі (Казахстан);

Бахов Іван Степанович — доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри іноземної філології та перекладу Міжрегіональної Академії управління персоналом (Київ, Україна);

Балахтар Катерина Сергіївна — здобувач ступеня доктора філософії (PhD) за спеціальністю 053. Психологія, старший викладач кафедри іноземних мов в Національному університеті ім. О. О. Богомольця (Київ, Україна);

Вашека Тетяна Володимирівна - кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри авіаційної психології Національного авіаційного університету (Київ, Україна);

Вовк Вікторія Миколаївна - кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки Державного університету ім. Станіслава Шашіца в Пілі (м. Піла, Польща);

Вдовіна Олена Олександрівна — кандидат наук з соціальних комунікацій, доцент кафедри українознавства, культури та документознавства Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (Полтава, Україна);

Гбур Зоряна Володимирівна — доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри управління охороною здоров'я та публічного адміністрування Національного університету охорони здоров'я України імені П.Л.Шупика (Київ, Україна);

Гвоздьжєвіч Сильвія — кандидат наук, кафедра адміністрації та національної безпеки Державної професійної вищої школи ім. Якуба з Парадижу в Гожуві-Великопольському (Польща);

Головач Наталія Василівна — кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри управління персоналом та економіки праці Міжрегіональної Академії управління персоналом (Київ, Україна);

Гудзенко Ганна Володимирівна — кандидат медичних наук, асистент кафедри неврології Національного медичного університету імені О.О. Богомольця (Київ, Україна);

Гуменникова Тамара Рудольфівна — доктор педагогічних наук, професор, директор Придунайської філії Міжрегіональної Академії управління персоналом (Київ, Україна);

Гечбаія Бадрі Нодаровіч — доктор економічних наук, професор, Асоційований професор Батумського державного університету ім. Шота Руставелі (Грузія);

Дибкова Людмила Миколаївна - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри інформатики та системології ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» (Київ, Україна)

Дегтяр Андрій Олегович — доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри публічного управління та підприємництва Національного аерокосмічного університету імені М.С. Жуковського, Заслужений діяч науки і техніки України (Харків, Україна);

Дегтяр Олег Андрійович — доктор наук з державного управління, доцент, доцент кафедри менеджменту і адміністрування Харківського національного університету міського господарства ім. О. М. Бекетова (Харків, Україна);

Долгова Олена Миколаївна — кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри авіаційної психології Національного авіаційного університету (Київ, Україна);

Журавльова Лариса Петрівна — доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри психології Поліського національного університету (Житомир, Україна);

Ічанська Олена Михайлівна - кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри авіаційної психології Національного авіаційного університету (Київ, Україна);

Кайдашев Роман Петрович — доктор юридичних наук, професор, професор кафедри адміністративного, фінансового та банківського права Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна);

Кобець Дмитро Леонтійович - кандидат економічних наук (доктор філософії), доцент Хмельницького національного університету, доцент кафедри обліку, аудиту та оподаткування (м. Хмельницький, Україна);

Коляденко Ніна Володимирівна — доктор медичних наук, доцент, завідувач кафедри медичної психології Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна);

Кошова Світлана Петрівна — кандидат наук з державного управління, доцент, доцент кафедри управління охорони здоров'я Національної медичної академії післядипломної освіти імені П. Л. Шупика (Київ, Україна);

Лігоцький Анатолій Олексійович — доктор педагогічних наук, професор (Київ, Україна);

Лич (Назарук) Оксана Миколаївна — доктор психологічних наук, доцент, член-кореспондент української академії акмеології, член громадської спілки «Національна психологічна асоціація», доцент кафедри авіаційної психології Національного авіаційного університету (Київ, Україна);

Мальцев Дмитро Валерійович — кандидат медичних наук, завідувач лабораторії імунології і молекулярної біології Національного медичного університету імені О.О. Богомольця (Київ, Україна);

Мельник Володимир Степанович — доктор медичних наук, професор кафедри неврології Національного медичного університету імені О.О. Богомольця, декан медичного факультету №1 (Київ, Україна);

Мідельський Сергій Людвигович — професор, Академік, Президент Регіональної Академії Менеджменту (Казахстан);

Міхальський Томаш — доктор наук, доцент кафедри географії регіонального розвитку Гданського університету (Польща);

Мовмига Наталія Євгенівна - кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри безпеки праці та навколишнього середовища Національного Технічного Університету «Харківський Політехнічний Інститут» (Харків, Україна);

Мотренко Тимофій Валентинович — доктор філософських наук, професор, професор кафедри публічного адміністрування Міжрегіональної Академії управління персоналом, Академік Національної академії педагогічних наук України (Київ, Україна) ;

Нікульчев Микола Олександрович — доктор богословських наук, кандидат філософських наук, професор, доцент кафедри історії та права ДВНЗ «Донецький національний технічний університет» (Покровськ, Донецька область, Україна);

Недбалек Карел — доктор філософії (PhD) в галузі права, доцент, професор Європейського професійного докторату, MBA, адвокат (Чехія) ;

Новак-Каляєва Лариса Миколаївна — доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри державного управління Львівського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України (Львів, Україна) ;

Носирев Олександр Олександрович — кандидат географічних наук, доцент, доцент кафедри туризму і готельно-ресторанного бізнесу Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (Харків, Україна) ;

Орел Марія Григорівна — доктор наук з державного управління, професор кафедри публічного адміністрування Міжрегіональної Академії управління персоналом (Київ, Україна) ;

Павлов Костянтин Володимирович — доктор економічних наук, професор, професор кафедри аналітичної економіки та природокористування Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки (Київ, Україна) ;

Пархоменко-Кучевіч Оксана Ігорівна — доктор наук з державного управління, професор, завідувач кафедри публічного адміністрування Міжрегіональної Академії управління персоналом (Київ, Україна) ;

Перестюк Інга Миколаївна — кандидат наук з державного управління, доцент кафедри публічного адміністрування Міжрегіональної Академії управління персоналом (Київ, Україна) ;

Помиткін Едуард Олександрович — доктор психологічних наук, професор, провідний науковий співробітник Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України (Київ, Україна);

П'янківська Людмила Володимирівна – кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник науково-дослідної лабораторії психологічного забезпечення, Державний науково-дослідний інститут МВС України (Київ, Україна);

Радзіховська Наталія Станіславівна — кандидат медичних наук, лікар вищої категорії, завідувач відділенням неврології КНП "Клінічна лікарня №15 Подільського району м. Києва", асистент кафедри неврології НМУ імені О.О. Богомольця (Київ, Україна) ;

Савенко Олена Анатоліївна - кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту і права Дніпровського державного аграрно-економічного університету, членкиня громадської наукової організації "Фінансово-економічна наукова рада" (Київ, Україна) ;

Ситник Григорій Петрович — доктор наук з державного управління, кандидат технічних наук, професор, Заслужений діяч науки і техніки України, професор кафедри державного управління Київського національного університету імені Тараса Шевченка (Київ, Україна) ;

Стовба Тетяна Анатоліївна – кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки та морського права Херсонської державної морської академії (Херсон, Україна);

Тимошенко Наталія Юрївна — кандидат економічних наук, доцент кафедри міжнародної економіки Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» (м. Київ, Україна);

Титко Анна Василівна — кандидат юридичних наук, провідний науковий співробітник Національної академії внутрішніх справ (Київ, Україна) ;

Турчинова Ганна Володимирівна — кандидат педагогічних наук, доцент, декан факультету природничо-географічної освіти та екології Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (Київ, Україна) ;

Хохліна Олена Петрівна — доктор психологічних наук, професор, професор кафедри авіаційної психології Національного авіаційного університету (Київ, Україна) ;

Цимбалюк Руслан Степанович — кандидат медичних наук, доцент кафедри загальної хірургії № 1 Національного медичного університету імені О.О. Богомольця, декан медичного факультету №2 (Київ, Україна) ;

Чернуха Надія Миколаївна — доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри соціальної реабілітації та соціальної педагогіки Київського національного університету імені Тараса Шевченка (Київ, Україна) ;

Шоповалова Алла Миколаївна - кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри філософії та історії Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського (Київ, Україна) ;

Якимчук Аліна Юрївна — доктор економічних наук, професор, професор кафедри державного управління, документознавства та інформаційної діяльності Національного університету водного господарства та природокористування (Рівне, Україна) ;

Яковицька Лада Савелівна — доктор психологічних наук, доцент, професор кафедри авіаційної психології Національного авіаційного університету (Київ, Україна).

Статті розміщені в авторській редакції. Відповідальність за зміст та орфографію поданих матеріалів несуть автори.

© автори статей, 2024

© Всеукраїнська Асамблея докторів наук з державного управління, 2024

© Асоціація науковців України, 2024

© Видавнича група «Наукові перспективи», 2024

ЗМІСТ

СЕРІЯ «Державне управління»

Bondarchuk N.V., Onopriienko O.D. <i>IMPLEMENTATION OF THE SMART SYSTEM OF MANAGEMENT OF THE DEVELOPMENT OF TERRITORIAL COMMUNITIES: EXPERIENCE AND PERSPECTIVES</i>	19
Perga Iu.M. <i>SHAPING A RESPONSIBLE AI ECOSYSTEM FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT: CONTRIBUTIONS OF UNIVERSITIES AND PUBLIC ADMINISTRATION</i>	33
Білецький М.О. <i>МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ</i>	53
Бурик З.М., Красностанова Н.Е., Татарнікова Т.О. <i>СТРАТЕГІЯ ГЛОБАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ В СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ</i>	68
Валевський О.Л. <i>ПОЛІТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ІДЕНТИЧНОСТІ В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ</i>	82
Верхолаз В.Д., Венгер І.О. <i>ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ТА РЕГУЛЮВАННЯ ЦИФРОВОЇ ЗАЙНЯТОСТІ НАСЕЛЕННЯ</i>	99
Весоловська М.К., Карковська В.Я. <i>ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ: СТРАТЕГІЧНІ АСПЕКТИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ</i>	111
Гамалій С.В. <i>ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ АГРОПРОДОВОЛЬЧОГО СЕКТОРА УКРАЇНИ ЯК ФАКТОР ЗМІЦНЕННЯ ЙОГО ЕКСПОРТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ</i>	126
Горбата Л.П. <i>ВПРОВАДЖЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ ПРАВ ЛЮДИНИ ЧЕРЕЗ ФУНКЦІОНУВАННЯ ІНСТИТУТУ ОМБУДСМЕНА В УКРАЇНІ</i>	140
Гурей І. <i>ЕФЕКТИВНІСТЬ ІНСТРУМЕНТІВ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПІДТРИМКИ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВ: ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ</i>	154

Дакал А.В., Москаленко С.О. <i>ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ СФЕРИ: СИСТЕМНИЙ ПІДХІД</i>	167
Жовнірчик Я.Ф., Штиршов О.М. <i>КОНЦЕПТ “ГРОМАДСЬКЕ ЗДОРОВ’Я” ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ДОСЯГНЕННЯ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В ГАЛУЗІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ’Я УКРАЇНИ</i>	179
Запорожець Т.В. <i>МЕХАНІЗМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО ПОТЕНЦІАЛУ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ</i>	193
Івченко В.Л., Купріянова В.С. <i>ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ: ДЖЕРЕЛОЗНАВЧИЙ АНАЛІЗ</i>	204
Климчук О.В. <i>ПРОДОВОЛЬЧА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ВЕДЕННЯ ВОЄННИХ ДІЙ</i>	216
Космірак А.В. <i>ІНСТРУМЕНТИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ДЛЯ ПІДТРИМКИ ТА СПРИЯННЯ РОЗВИТКУ БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ</i>	223
Курилас В.В. <i>ОСОБЛИВОСТІ СПІВРОБІТНИЦТВА ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ДОСВІД УКРАЇНИ</i>	237
Ларіна Н.Б., Таран Є.І. <i>КЛАСИФІКАЦІЯ ІНСТРУМЕНТІВ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ДЛЯ ПОСИЛЕННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ДЕРЖАВИ</i>	249
Максимов О.Ю. <i>СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ АВІАКОМПАНІЯМИ В УМОВАХ КРИЗИ: МЕХАНІЗМИ АДАПТАЦІЇ, УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ТА СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ</i>	260
Марушева О.А. <i>КОМПЛЕКСНЕ ВІДНОВЛЕННЯ ТА ВІДБУДОВА УКРАЇНИ: ПУБЛІЧНО-УПРАВЛІНСЬКИЙ АСПЕКТ</i>	274
Матвій І.Є., Грицев В.С. <i>УПРАВЛІННЯ ЛЮДСЬКИМ КАПІТАЛОМ ТУРИСТИЧНИХ АГЕНЦІЙ</i>	289
Науменко О.В. <i>ОХОРОНА КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ</i>	298

- Потоцький М.Ю., Ларіна Н.Б.** 307
ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ СФЕРОЮ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ЯК СКЛАДОВА РОЗВИТКУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО ПОТЕНЦІАЛУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВСТУПУ ДО ЄС
- Процак К.В., Жужукін М.Д.** 324
ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕРСОНАЛУ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ
- Рейтерович І.В.** 335
ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА В УПРАВЛІННІ ІНФРАСТРУКТУРОЮ
- Стороженко Л.Г., Хільченко К.А.** 345
ВЗАЄМОДІЯ ДЕРЖАВИ ТА ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ: ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ
- Томашевська А.В., Жук О.І.** 359
РОЗВИТОК ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ
- Томчук Л.О.** 373
ЗАПРОВАДЖЕННЯ В ЦНАП ПРИНЦИПУ «ЄДИНОГО ВІКНА» ДЛЯ ОБСЛУГОВУВАННЯ ВЕТЕРАНІВ/-ОК ТА ЧЛЕНІВ ЇХ СІМЕЙ
- Урікова О.М., Карий О.І., Мисько Ю.М.** 394
ВПЛИВ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ НА СВІТОВИЙ ТА УКРАЇНСЬКИЙ РИНКИ ФІНАНСОВИХ ТА СТРАХОВИХ ПОСЛУГ
- Цецик Я.П., Бабич С.В., Проказюк І.С.** 408
МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ВПЛИВУ ЯКОСТІ ЦИФРОВИХ КОМУНІКАЦІЙ В СФЕРІ МЕДИЧНИХ ПОСЛУГ НА РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЬ ЇХ НАДАННЯ
- Чухрай Н.І., Куцяба В.М.** 425
ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ТРАНСПОРТНОЇ ЛОГІСТИКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ
- Юник І.Г.** 434
СТРАТЕГІЧНІ ОРІЄНТИРИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ЛОГІСТИЧНИМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯМ СИЛ ОБОРОНИ УКРАЇНИ
- Якимець М.М.** 442
ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ТЕХНОЛОГІЇ «ГНУЧКОЇ ФОРМИ ПРАЦІ» НА БАЗІ ПУБЛІЧНОЇ СЛУЖБИ В УМОВАХ УПРАВЛІННЯ ЗМІНАМИ

- Яременко О.І.** 453
ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІМПОРТУ ХАРЧОВИХ ПРОДУКТІВ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ

СЕРІЯ «Економіка»

- Агєєва І.М., Дереновська Н.Ю.** 460
ВАЖЛИВІСТЬ РОЗРОБКИ ЕФЕКТИВНОГО СТРАТЕГІЧНОГО НАБОРУ ПІДПРИЄМСТВА ДЛЯ ОБГРУТУВАННЯ СТРАТЕГІЧНИХ РІШЕНЬ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

- Адамів М.Є., Козак Ю.М., Ганайлюк Ю.А.** 472
ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЦИФРОВИХ ПЛАТФОРМ В УКРАЇНІ: МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ БІЗНЕСУ

- Андрусик Б.В.** 485
МІЖНАРОДНІ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛЬНИХ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

- Білінчук О.Ю.** 498
ESG-ПІДХОДИ У ФОРМУВАННІ СТРАТЕГІЇ СТІЙКОГО ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ

- Буртняк І.В., Ходан М.А.** 511
ПАРТИСИПАТИВНЕ БЮДЖЕТУВАННЯ В УМОВАХ ВІЙНИ: РЕАЛЬНІСТЬ ТА ВИКЛИКИ

- Вербовий Я.Л., Кондрєв П.В., Стеценко В.В.** 520
СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ЯК СКЛАДОВА ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ НА ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ

- Верхоглядова Н.І., Кононова І.В., Свічкач Н.М.** 528
МАРКЕТИНГОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ДЕВЕЛОПЕРСЬКИХ КОМПАНІЙ НА РИНКУ НЕРУХОМОСТІ

- Гавадзин Н.О., Криховецький І.З., Колодій І.І., Кашівський С.В.** 540
ПРО ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКИ МІЖ КАТЕГОРІЯМИ ДИДЖИТАЛІЗАЦІЯ ПІДПРИЄМНИЦТВА, ЕКОНОМІЧНА СТАБІЛЬНІСТЬ, БЕЗРОБІТТЯ ТА ІНФЛЯЦІЯ

- Дудяк Н.В., Баруліна І.Ю.** 549
СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ЕКОНОМІЧНИХ ЕФЕКТІВ МІСЬКИХ АГРОСИСТЕМ У КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ МІСЬКИХ ГРОМАД УКРАЇНИ

- Дяченко М.В.** 575
НАПРЯМИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ
- Зайцева А.О., Агєєва І.М.** 589
УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ЯК ОСНОВА ОБґРУНТУВАННЯ СТРАТЕГІЧНИХ РІШЕНЬ ПІДПРИЄМСТВА
- Карлаш Д.О., Войтко С.В.** 603
ОЦІНЮВАННЯ ВПЛИВУ ГЕОПОЛІТИЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ НА СВІТОВУ ТОРГІВЛЮ
- Козинець А.О.** 615
УПРАВЛІННЯ АКАДЕМІЧНОЮ ДОБРОЧЕСНІСТЮ У ВИЩІЙ ОСВІТІ: ЕТИЧНІ АСПЕКТИ
- Корсікова Н.М., Коренман Є.М., Зінюта Ю.Б.** 629
ТЕХНОЛОГІЇ САМОМЕНЕДЖМЕНТУ В ОРГАНІЗАЦІЇ ПРАЦІ МЕНЕДЖЕРА
- Кравчук М.А.** 643
ПОРІВНЯННЯ ПРОСТОРОВОЇ СТРУКТУРИ СІЛ В УКРАЇНІ ТА КРАЇНАХ ЦЕНТРАЛЬНОЇ І ЗАХІДНОЇ ЄВРОПИ
- Кузьминчук Н.В., Кленін О.В., Саржинський С.А.** 654
КАДРОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯК КЛЮЧОВИЙ ЧИННИК ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ МАШИНОБУДІВНОЇ ГАЛУЗІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ
- Лазебник Л.Л.** 667
ПОДАТКОВЕ ПЛАНУВАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ УЗГОДЖЕННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ІНТЕРЕСІВ ДЕРЖАВИ ТА ПІДПРИЄМСТВ
- Надкерничний І.В.** 678
МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОСТОРОВИХ ФОРМ ВЕДЕННЯ АГРАРНОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ
- Назаренко І.М., Остапенко О.О.** 691
ГОТОВА ПРОДУКЦІЯ: ОРГАНІЗАЦІЙНО-НОРМАТИВНА РЕГЛАМЕНТАЦІЯ ОБЛІКУ ТА ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ АУДИТУ
- Никифоров В.П., Хотєєва Н.В.** 703
НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ТАРИФНОЇ ТА ФІСКАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ПРИ ФОРМУВАННІ ТА ВСТАНОВЛЕННІ ПОРТОВИХ ЗБОРІВ В УКРАЇНІ

УДК 338.436.338.33

[https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-11\(53\)-678-690](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-11(53)-678-690)

Надкерничний Ігор Володимирович аспірант, Вінницький національний аграрний університет, кафедра аграрного менеджменту та маркетингу, м. Вінниця, тел.: (0432) 55-60-95, <https://orcid.org/0000-0003-2681-0071>

МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОСТОРОВИХ ФОРМ ВЕДЕННЯ АГРАРНОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Анотація. У статті висвітлено результати теоретичного та методологічного дослідження процесів просторової організації аграрного бізнесу в умовах євроінтеграції, а також впливу просторового розвитку на різні рівні економічної динаміки, включаючи макро-, мікро- та глобальні прояви.

Актуальність дослідження методології просторових форм ведення аграрного бізнесу зумовлена необхідністю забезпечення сталого розвитку сільських територій, підвищення ефективності агропромислового комплексу України та інтеграції в європейський економічний простір. Просторові форми аграрного бізнесу визначаються взаємодією природних, економічних та соціальних факторів, що зумовлюють місце та методи ведення господарської діяльності. Основними аспектами просторової організації агробізнесу є локалізація, диверсифікація, інтеграція та кластеризація. Зокрема, диверсифікація економіки, що стала важливою тенденцією в умовах глобалізації, сприяє ефективному використанню ресурсів, підвищенню рентабельності і зростанню виробництва. Проте цей процес супроводжується низкою теоретичних і практичних проблем, зокрема в оцінці ефективності і впровадженні нових технологій та інвестицій.

Встановлено, що інституціональні механізми диверсифікації агропромислового виробництва, включаючи великі вертикально інтегровані корпорації (агрохолдинги), дозволяють збільшити обсяги виробництва, але водночас стикаються з проблемами, такими як нестача кваліфікованих кадрів, складність управлінських процесів і повільність прийняття рішень. Як альтернатива, пропонується стратегічне партнерство між суб'єктами господарювання для забезпечення стійкості та прогнозованості у взаємодії. Однією з рекомендованих моделей є кластеризація, яка об'єднує аграрних виробників, переробні підприємства, наукові установи та інші організації, що дозволяє забезпечити синергетичний ефект та підвищити конкурентоспроможність.

Доведено, що методологія дослідження просторових форм аграрного бізнесу базується на комплексному підході, який включає теоретичне

обґрунтування, вибір відповідних методів (картографічний, економіко-статистичний, моделювання), емпіричне дослідження та розробку рекомендацій для оптимізації просторових форм. Важливим елементом є використання сучасних інформаційних технологій, зокрема геоінформаційних систем та дистанційного зондування Землі, що дозволяє покращити ефективність управлінських рішень і сприяє розвитку сталих аграрних практик.

Сучасні інформаційні технології трансформують підхід до дослідження просторових форм аграрного бізнесу. Вони забезпечують не лише підвищення ефективності діяльності аграрних підприємств, а й сприяють сталому розвитку галузі через раціональне використання ресурсів, мінімізацію екологічних ризиків і інтеграцію до глобальних економічних процесів.

Встановлено, що важливу роль у дослідженні просторових форм аграрного бізнесу відіграють цифрові платформи, які забезпечують інтеграцію інформаційних потоків. Такі платформи дозволяють об'єднувати дані про виробництво, логістику, збут і споживання продукції, створюючи єдину систему управління. Це сприяє більш точному прогнозуванню попиту, оптимізації поставок і зниженню логістичних витрат.

Дослідження методології просторових форм аграрного бізнесу є важливим інструментом для підвищення ефективності аграрного сектору, оптимізації використання ресурсів та забезпечення соціально-економічної стабільності сільських територій.

Ключові слова: методологія, просторова форма, диверсифікація, інтеграція, кластеризація, просторова організація, аграрний бізнес.

Nadkernychnyi Ihor Volodymyrovych Postgraduate, Vinnytsia National Agrarian University, Department of Agrarian Management and Marketing, Vinnytsia, tel.: (0432) 55-60-95, <https://orcid.org/0000-0003-2681-0071>

METHODOLOGY FOR STUDYING SPATIAL FORMS OF AGRICULTURAL BUSINESS IN UKRAINE

Abstract. The article highlights the results of a theoretical and methodological study of the processes of spatial organization of agricultural business in the context of European integration, as well as the impact of spatial development on different levels of economic dynamics, including macro-, micro- and global manifestations.

Thee relevance of the study of the methodology of spatial forms of agrarian business is due to the need to ensure sustainable development of rural areas, increase the efficiency of the agro-industrial complex of Ukraine and integration into the European economic space. The spatial forms of agricultural business are determined by the interaction of natural, economic and social factors that determine the place

and methods of conducting economic activity. The main aspects of the spatial organization of agribusiness are localization, diversification, integration and clustering. In particular, economic diversification, which has become an important trend in the context of globalization, contributes to the efficient use of resources, increased profitability and production growth. However, this process is accompanied by a number of theoretical and practical problems, in particular in assessing the effectiveness and implementation of new technologies and investments.

It is established that institutional mechanisms for diversification of agricultural production, including large vertically integrated corporations (agroholdings), allow increasing production volumes, but at the same time face problems such as lack of qualified personnel, complexity of management processes and slow decision-making. As an alternative, a strategic partnership between business entities is proposed to ensure sustainability and predictability in their interaction. One of the recommended models is clustering, which brings together agricultural producers, processing enterprises, research institutions and other organizations, which allows for a synergistic effect and increased competitiveness.

It is proved that the methodology for studying the spatial forms of agrarian business is based on an integrated approach, which includes theoretical substantiation, selection of appropriate methods (cartographic, economic and statistical, modeling), empirical research and development of recommendations for optimizing spatial forms. An important element is the use of modern information technologies, in particular geographic information systems and remote sensing, which improves the efficiency of management decisions and promotes sustainable agricultural practices.

Modern information technologies are transforming the approach to the study of spatial forms of agricultural business. They not only improve the efficiency of agricultural enterprises, but also contribute to the sustainable development of the industry through the rational use of resources, minimization of environmental risks, and integration into global economic processes.

It is established that an important role in the study of spatial forms of agrarian business is played by digital platforms that ensure the integration of information flows. Such platforms allow combining data on production, logistics, sales and consumption of products, creating a single management system. This contributes to more accurate demand forecasting, supply optimization, and reduced logistics costs.

The study of the methodology of spatial forms of agrarian business is an important tool for increasing the efficiency of the agricultural sector, optimizing the use of resources and ensuring the socio-economic stability of rural areas.

Keywords: methodology, spatial form, diversification, integration, clustering, spatial organization, agricultural business.

Постановки проблеми. Агропромислове виробництво є ключовим сегментом ринкової економіки, від якого залежить забезпечення ринку продовольством і сировиною, попит на засоби виробництва та матеріальні ресурси, рівень зайнятості населення і його добробут. У сучасних умовах воєнного стану, через низку об'єктивних і суб'єктивних чинників, цей сектор перебуває у стані системної кризи, яка проявляється у значному скороченні обсягів виробництва, фізичному та моральному зношенні матеріально-технічної бази, зниженні обсягів експортно-імпортової діяльності, а також у порушенні умов відтворення трудових ресурсів.

За таких обставин особливого значення набуває вирішення питань, пов'язаних із підвищенням ефективності аграрної економіки, забезпеченням її конкурентоспроможності та фінансової стабільності, що є основними елементами сучасної ринкової системи. Досягнення цих цілей залежить від низки факторів, серед яких стан продуктивних сил, рівень кваліфікації працівників, а також ефективність економічних, організаційних та інституційних відносин.

Просторові форми ведення аграрного бізнесу є ключовим елементом сталого розвитку аграрного сектору, який визначає ефективність використання ресурсів, екологічну стійкість, економічну конкурентоспроможність і соціальну інтеграцію. Просторова організація агробізнесу передбачає оптимальне розташування виробничих потужностей, врахування природно-кліматичних умов, транспортної доступності та потреб споживачів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Науковими дослідженнями процесів розвитку просторових форм ведення бізнесу присвячені роботи таких зарубіжних науковців як Вебер А., Кристаллер В., Кругман П., Лаунгардт В., Потрер М., Тюнен І., Шеффле А. та інші. Серед вітчизняних науковців які займалися дослідженням просторових форм ведення аграрного бізнесу слід виділити наукові праці Варналія З.С., Воблого К.Т., Заставного Ф.Д., Калетніка Г.М., Логоші Р.В., Паламарчука М.М., Саблука П.Т., Топчієва О.Г., Фащевського М.І., Шаблія О.І., Шевчука Л.Т. та ін. Однак, незважаючи на велику кількість різноманітних методологічних підходів до дослідження просторових форм організації бізнесу в аграрному секторі, досі не досліджено особливостей просторової організації аграрного бізнесу в умовах євроінтеграції.

Мета статті є розробка та вдосконалення методологічного підходу до дослідження просторових форм аграрного бізнесу з урахуванням сучасних економічних, екологічних і соціальних викликів.

Виклад основного матеріалу. Актуальність дослідження методології просторових форм ведення аграрного бізнесу зумовлена необхідністю забезпечення гармонійного розвитку сільських територій, підвищення ефективності вітчизняного агропромислового комплексу і інтеграції українського аграрного сектору до європейського простору.

Просторові форми аграрного бізнесу відображають взаємодію природних, економічних і соціальних факторів, які визначають місце і спосіб ведення господарської діяльності. До основних аспектів просторової організації агробізнесу в сучасних умовах ринку належать:

1) Локалізація – це вибір місця для розташування аграрного підприємства з урахуванням природних умов, ресурсів та інфраструктури.

2) Диверсифікація – це розширення спектру діяльності для оптимізації використання земельних ресурсів та підвищення економічної стійкості суб'єктів аграрного бізнесу.

3) Інтеграція – це об'єднання аграрного виробництва із переробкою, логістикою та збутом продукції.

4) Кластеризація – це формування територіальних об'єднань підприємств для забезпечення синергетичного ефекту та підвищення конкурентоспроможності.

Найбільшого поширення в умовах глобалізації набула диверсифікація. Диверсифікація економіки сприяє ефективнішому використанню всіх видів ресурсів на рівні підприємств, галузей і регіонів, забезпечує зростання обсягів виробництва, підвищення рентабельності та фінансової стабільності, а також повніше задоволення споживчого попиту. Проте процес диверсифікації агропромислового виробництва все ще стикається з низкою невирішених теоретичних і практичних питань. Зокрема, це стосується розуміння економічної природи диверсифікації, визначення її ролі в системі організаційно-економічних відносин, а також оцінки соціально-економічної та екологічної ефективності за умов оптимального застосування [1-2].

Складність реалізації диверсифікації в агропромисловому секторі обумовлена не лише браком науково-методичного супроводу, але й недостатністю додаткових інвестицій, новітніх технологій виробництва та управління. Важливу роль відіграє також наявність кваліфікованих кадрів і готовність представників влади на регіональному та національному рівнях проявляти політичну волю для впровадження цих змін.

Окремі науковці розглядають інституціональний механізм диверсифікації агропромислового виробництва через функціонування великих вертикально інтегрованих аграрних корпорацій, таких як холдинги. Вони вважають, що консолідація капітальних ресурсів у таких корпоративних структурах створює сприятливі умови для збільшення обсягів виробництва та його спеціалізації, що, у свою чергу, позитивно впливає на якість кінцевої продукції. До основних переваг, які, на думку авторів, характерні для великих вертикально інтегрованих структур в агропромисловому комплексі, належать: концентрація ресурсів (дозволяє підвищити ліквідність підприємств, активно використовувати механізми лізингу техніки та забезпечити спрямування

значних інвестицій у розвиток виробництва), ефект масштабу, покращення організації роботи агрохолдингу та розширення податкової бази, що забезпечує додаткові надходження до бюджетів різних рівнів [3-5].

Попри певні переваги, великі вертикально інтегровані структури в агропромисловому секторі мають також значні недоліки. Однією з головних проблем є нестача кваліфікованих управлінських кадрів у сільській місцевості, що значно ускладнює ефективне управління такими структурами. Окрім цього, велика кількість виробничих та організаційних підрозділів ускладнює процеси планування та контролю за їх діяльністю, адже потребує налагодження складної системи моніторингу й управління [6-7].

Ще однією вагомою проблемою є повільність ухвалення управлінських рішень, що обумовлена інерційністю внутрішніх механізмів погодження, характерних для великих організацій. Ця особливість створює ризики недостатньо швидкої реакції на зміни у зовнішньому середовищі, що критично важливо для аграрного сектору. Додатково, аграрна сфера економіки значною мірою залежить від непередбачуваних факторів, таких як погодні умови, природні катаклізми, зміни цін на ринках сільськогосподарської продукції, що підвищує ризики управлінських помилок у великих інтегрованих структурах. У підсумку, зазначені ризики можуть настільки послабити рівень менеджменту в масштабних організаціях, що їхній негативний вплив часто перевищує всі потенційні переваги, які могли б бути досягнуті завдяки концентрації ресурсів і вертикальній інтеграції.

Альтернативним підходом до комплексного розвитку галузей і виробництв у агропромисловому комплексі регіонів може стати забезпечення співпраці між суб'єктами господарювання на основі стратегічного партнерства, що можливо шляхом налагодження довгострокових договірних відносин, що забезпечують сталість і прогнозованість у їх взаємодії [8, с. 57].

Однією з моделей просторової організації виробництва, яка отримала широке визнання і рекомендації в рамках західної економічної школи, є кластери. Концепція кластеризації була розроблена американським економістом М. Портером під час дослідження проблем міжнародної конкуренції. За визначенням М. Портера, кластер – це «географічно сконцентрована група взаємопов'язаних компаній, спеціалізованих постачальників послуг, фірм у споріднених галузях, а також організацій, пов'язаних із їхньою діяльністю (таких як університети, агентства стандартизації, торговельні асоціації), які конкурують між собою, але водночас активно співпрацюють» [9, с. 45].

Кластери об'єднують аграрних виробників, переробні підприємства, наукові установи, логістичні компанії та організації підтримки бізнесу в межах однієї території. До складу кластерів зазвичай входять підприємства, що виробляють кінцеву продукцію або надають послуги, постачальники

спеціалізованих виробничих ресурсів, комплектуючих, сервісних послуг, а також фінансові установи й підприємства суміжних галузей. Часто кластери також включають фірми, які займаються збутом продукції або взаємодіють із споживачами, спеціалізовані інфраструктурні провайдери, урядові установи та інші організації. Останні забезпечують навчання, освіту, доступ до інформації, проведення досліджень і надання технічної підтримки.

Урядові структури, які здійснюють значний вплив на діяльність кластеру, також можуть розглядатися як його частина [10, с. 90]. Таким чином, кластери включають як підприємницькі організації приватного сектору, так і спільні структури, спрямовані на співпрацю і захист інтересів учасників кластеру.

Переваги кластерів як форми територіальної організації виробництва пояснюються їх здатністю більш гармонійно відповідати сучасним вимогам конкуренції та сприяти формуванню конкурентних переваг. Це досягається завдяки їхній здатності ефективніше, ніж традиційні галузеві структури, використовувати: взаємозв'язки між компаніями та галузями; співробітництво між підприємствами різних сфер діяльності; поширення нових технологій, інновацій і маркетингових стратегій, глибоке розуміння потреб споживачів. Кластери є ключовою дефініцією просторової економіки, адже вони враховують географічну концентрацію підприємств та організацій для максимального використання місцевих переваг. Методологію створення кластерів можна успішно застосовувати як для організації співпраці на рівні окремого регіону, так і для налагодження взаємодії між регіонами в межах міжрегіональної економіки.

Прикладом успішного кластерного підходу є формування органічних кластерів, які об'єднують фермерів, що спеціалізуються на виробництві екологічно чистої продукції.

Характерними рисами, на думку Одінцова М.М., які визначають створення інтегрованих формувань в агропромисловому комплексі України є:

1) Функціонування в умовах високої конкуренції. Інтегровані структури змушені адаптуватися до динамічного ринкового середовища, де конкуренція виступає основним стимулом для підвищення ефективності та якості діяльності.

2) Просторове закріплення діяльності. Інтегровані формування агропромислового комплексу тісно пов'язані з певними територіями, що обумовлює їхню залежність від місцевих ресурсів, умов господарювання та специфіки регіональної економіки [11, с. 137].

Ці особливості підкреслюють значення адаптації інтегрованих структур до сучасних викликів та врахування територіальної специфіки у їхній діяльності.

Економічна теорія визначає просторову організацію як результат оптимізації використання обмежених ресурсів у просторі та часі. Екологічна концепція наголошує на необхідності врахування природних лімітів, а соціальна – на значенні розвитку сільських громад і забезпечення зайнятості населення.

Методологія дослідження просторових форм аграрного бізнесу базується на комплексному підході, який охоплює такі етапи:

1) Теоретичне обґрунтування. На цьому етапі визначаються ключові поняття, принципи і методи дослідження. Основою для аналізу слугують концепції сталого розвитку, регіональної економіки та просторової економіки.

2) Вибір методів дослідження. Для аналізу просторових форм використовуються такі методи:

- Картографічний метод для візуалізації просторового розташування об'єктів;

- Економіко-статистичний метод для аналізу економічних показників діяльності аграрних підприємств у різних регіонах;

- Моделювання для прогнозування впливу змін у просторі на ефективність бізнесу [12, с. 875].

- Соціологічні методи для вивчення впливу агробізнесу на сільські громади.

3) Емпіричне дослідження. Цей етап включає збір, обробку та аналіз даних про діяльність аграрних підприємств, їх просторову організацію, вплив на довкілля та соціально-економічний розвиток регіонів.

4) Розробка рекомендацій. На основі отриманих даних формуються рекомендації щодо оптимізації просторових форм аграрного бізнесу.

Методологія дослідження просторових форм аграрного бізнесу є важливим інструментом для комплексного аналізу цього сектора. Її багаторівневий підхід дозволяє враховувати економічні, соціальні та екологічні аспекти діяльності аграрних підприємств. Використання різних методів, таких як моделювання, картографування та соціологічні дослідження, забезпечує об'єктивність і всебічність отриманих результатів.

Практичне значення цієї методології полягає в можливості розробки ефективних стратегій для оптимізації просторової організації аграрного бізнесу, що сприятиме підвищенню його конкурентоспроможності, сталого розвитку регіонів і забезпеченню соціального добробуту.

Формування і розвиток просторових форм ведення аграрного бізнесу залежать від таких основних факторів:

1) Природно-кліматичні умови. Різноманітність ґрунтів, клімату та водних ресурсів визначає аграрну спеціалізацію виробництва в регіонах.

2) Економічні фактори. Собівартість виробництва, доступ до ринків збуту, інвестиційна привабливість території визначають ефективність господарської діяльності.

3) Соціальні фактори. Рівень розвитку інфраструктури, наявність кваліфікованої робочої сили та підтримка з боку місцевих громад є важливими для формування просторових форм аграрного бізнесу.

4) Технологічні фактори. Впровадження сучасних технологій, автоматизація та цифровізація процесів впливають на продуктивність і сталість господарської діяльності.

5) Політичні та інституційні фактори. Державна політика у сфері підтримки аграрного сектору, законодавче регулювання та міжнародні стандарти впливають на просторову організацію бізнесу [13, с. 144].

Загалом, формування і розвиток просторових форм аграрного бізнесу є багатофакторним процесом, що потребує врахування природних, економічних, соціальних, технологічних та політичних умов. Комплексний підхід до аналізу цих факторів сприятиме підвищенню ефективності аграрного бізнесу, його стійкості та конкурентоспроможності.

Сучасні інформаційні технології займають провідне місце у формуванні, аналізі та оптимізації просторових форм аграрного бізнесу, оскільки вони забезпечують швидкий доступ до даних, автоматизацію процесів та точність у прийнятті управлінських рішень. Інновації в цій галузі дозволяють не лише досліджувати існуючі просторові структури, а й створювати нові моделі розвитку, які відповідають сучасним вимогам ринку, екологічній стійкості та соціальній інтеграції.

Одним із ключових інструментів у цій сфері є геоінформаційні системи, які забезпечують візуалізацію і просторовий аналіз даних. Використовуючи ГІС, можна картографувати аграрні підприємства, аналізувати доступність ресурсів, визначати ефективність земельного використання та прогнозувати вплив зміни клімату на продуктивність. Ці системи дозволяють поєднувати дані з різних джерел, таких як супутникові зображення, кадастрова інформація та статистичні показники, для створення комплексного розуміння просторової організації аграрного сектору.

Дистанційне зондування Землі є ще одним важливим технологічним інструментом, який надає можливість отримувати точні й оперативні дані про стан сільськогосподарських угідь, рівень вологості ґрунту, інтенсивність рослинного покриву та інші параметри. Ці дані використовуються для моніторингу змін у довкіллі, оцінки врожайності та оптимізації виробничих процесів. Особливо важливим є застосування ДЗЗ у процесі розвитку органічного землеробства, де необхідно враховувати екологічні параметри виробництва.

Важливу роль у дослідженні просторових форм аграрного бізнесу відіграють цифрові платформи, які забезпечують інтеграцію інформаційних потоків. Такі платформи дозволяють об'єднувати дані про виробництво,

логістику, збут і споживання продукції, створюючи єдину систему управління. Це сприяє більш точному прогнозуванню попиту, оптимізації поставок і зниженню логістичних витрат.

Штучний інтелект і машинне навчання також активно впроваджуються у сферу аналізу просторових форм аграрного бізнесу. Алгоритми штучного інтелекту дозволяють виявляти приховані закономірності, аналізувати великі обсяги даних і моделювати сценарії розвитку підприємств. Наприклад, моделі прогнозування на основі штучного інтелекту можуть враховувати множинні фактори, такі як кліматичні зміни, ринкові тренди та політичні ризики, що забезпечує більш обґрунтовані управлінські рішення.

Інтернет речей доповнює інноваційний потенціал, дозволяючи отримувати дані в реальному часі з різних сенсорів, встановлених на сільськогосподарських об'єктах. Ці сенсори можуть фіксувати параметри вологості, температури, стану ґрунту та продуктивності обладнання. Це дає змогу швидко реагувати на зміни, знижувати витрати і підвищувати ефективність управління.

Загалом сучасні інформаційні технології трансформують підхід до дослідження просторових форм аграрного бізнесу. Вони забезпечують не лише підвищення ефективності діяльності аграрних підприємств, а й сприяють сталому розвитку галузі через раціональне використання ресурсів, мінімізацію екологічних ризиків і інтеграцію до глобальних економічних процесів.

Для оцінки ефективності просторових форм аграрного бізнесу використовуються такі показники:

- 1) Продуктивність (врожайність, обсяг виробництва на одиницю площі, середньодобові прирости сільськогосподарських тварин, продуктивність праці тощо).
- 2) Рентабельність (відношення прибутку до витрат).
- 3) Інвестиційна привабливість (обсяг залучених інвестицій).
- 4) Соціальна ефективність (забезпечення зайнятості, розвиток інфраструктури).

Комплексний аналіз цих показників дозволяє визначити оптимальні просторові форми для різних регіонів.

Основними викликами подальших досліджень просторових форм аграрного бізнесу є: недостатня доступність даних та обмеженість фінансування досліджень; висока динаміка змін у зовнішньому середовищі, зокрема кліматичних і ринкових; необхідність врахування екологічних ризиків та соціальних наслідків.

Перспективи розвитку методології включають використання штучного інтелекту, моделювання сценаріїв розвитку та інтеграцію глобальних і локальних даних.

Висновки. Методологія дослідження просторових форм ведення аграрного бізнесу є ключовим інструментом для забезпечення сталого розвитку аграрного сектору. Комплексний підхід, який поєднує теоретичний аналіз, використання сучасних технологій та емпіричні дослідження, дозволяє оптимізувати просторову організацію бізнесу, підвищити його ефективність та сприяти розвитку сільських територій.

Формування кластерів в агропромисловому виробництві сприятиме диверсифікації виробничих процесів як за галузевими напрямками, так і за організаційними формами, завдяки розвитку малого та середнього бізнесу в регіонах. Це, в свою чергу, призведе до розширення податкової бази як на регіональному, так і на національному рівнях, сприяючи оздоровленню конкурентного середовища на ринку продовольства. Це також створить сприятливі умови для розвитку сільських територій, роблячи їх більш привабливими для аграрного бізнесу через зниження витрат і підвищення рівня комфорту для проживання населення. Особливу увагу варто приділити посиленню кооперативних та інтеграційних процесів, підтримуючи створення різноманітних галузевих союзів та асоціацій, які мають тісну взаємодію між собою. Такі організації можуть стати ефективним майданчиком для діалогу між бізнесом і державою, беручи активну участь у формуванні та реалізації регіональної соціально-економічної політики, як загалом, так і щодо окремих сільських територій.

Розробка й удосконалення методологічних підходів сприятиме інтеграції українського аграрного бізнесу до європейського економічного простору, забезпечуючи конкурентоспроможність і екологічну стійкість галузі.

Література:

1. Підвальна О.Г., Надкерничний І.В. Особливості формування просторових форм ведення бізнесу у контексті постіндустріального розвитку. *Наукові інновації та передові технології. Серія «Економіка»*. 2024. №5(33). С. 858 – 870. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-5\(33\)-858-870](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-5(33)-858-870)
2. Логоша Р.В., Гарбар Ж.В. Управління екологічними параметрами галузі овочівництва за критерієм показника використання та відтворення родючості ґрунту. *Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2023. № 4 (66). С. 19 – 34. <https://10.37128/2411-4413-2023-4-2>
3. Нестерчук Ю.О. Організаційно-економічні моделі міжрегіональної аграрно-промислової інтеграції. *Економіка АПК*. 2009. № 5. С. 17 – 24.
4. Бородіна О.М., Гуторов О.А. Агрохолдинг як база формування корпоративного аграрного устрою України. *Економіка АПК*. 2011. №11. С. 21 – 28.
5. Логоша Р.В., Поліщук О.А., Дяченко М.В. Напрями активізації інвестиційної діяльності в сфері сільського господарства в умовах воєнного стану й поствоєнного відновлення. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2023. №12(271). С. 57 – 65. <https://doi.org/10.5281/zenodo.10664441>

6. Логоша Р.В. Системний підхід в методології дослідження аграрного ринку. *Інфраструктура ринку*. 2017. Випуск 8. С. 43 – 48. URL: <http://www.market-infr.od.ua/uk/2017>
7. Кушнірецька О.В., Ткаченко О.О. Особливості просторової інтеграції бізнесу в умовах постіндустріального розвитку: побудова просторової матриці. *Економіка та суспільство*. 2017. №3. С. 856 – 862.
8. Надкерничний І.В. Особливості функціонування просторових форм бізнесу в аграрному секторі. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2024. №5. С. 56 – 64.
9. Porter M.E. From Competitive Advantage to Corporate Strategy // *Harvard Business Review*, May/June 1987, P. 43-59.
10. Enright M. The Geographical Scope of Competitive Advantage // *Stuck in the Region? Changing scales for regional identity* / Edby E. Dirven, J. Grocnewegen and S. van Hoof. – Utrecht, 1993. P. 87 – 102.
11. Одінцов М.М. Методологія формування ефективних форм просторової диверсифікації агропромислового виробництва. *Бізнес Інформ*. 2013. № 2. С. 135-139.
12. Логоша Р.В. Розробка моделі диверсифікації аграрного бізнесу на основі циркулярної економіки. *Наукові інновації та передові технології*. 2024. №6(34). С. 872-887. [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-6\(34\)-872-887](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-6(34)-872-887)
13. Логоша Р.В., Дяченко М.В. Теоретико-методологічні основи формування державного регулювання процесів інноваційного розвитку АПК в умовах глобальних трансформацій. *Актуальні питання у сучасній науці*. 2023. № 11 (17). С. 138–152. [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-11\(17\)-138-152](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-11(17)-138-152)

References:

1. Pidvalna O.H., Nadkernychnyi I.V. (2024). Osoblyvosti formuvannya prostorovykh form vedennia biznesu u konteksti postindustrialnogo rozvytku [Features of the formation of spatial forms of doing business in the context of post-industrial development]. *Naukovi innovatsii ta peredovi tekhnologii. Seriya «Ekonomika»*. №5(33). 858 – 870. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-5\(33\)-858-870](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-5(33)-858-870) [in Ukrainian].
2. Lohosha R.V., Harbar Zh.V. (2023). Upravlinnia ekolohichnymy parametramy haluzi ovochivnytstva za kryteriiem pokaznyka vykorystannia ta vidtvorennia rodiuchosti hruntu [Management of ecological parameters of the vegetable growing industry by the criterion of soil fertility use and reproduction]. *Ekonomika, finansy, menedzhment: aktualni pytannia nauky i praktyky*. № 4 (66). 19 – 34. <https://10.37128/2411-4413-2023-4-2> [in Ukrainian].
3. Nesterchuk Yu.O. (2009). Orhanizatsiino-ekonomichni modeli mizhrehionalnoi aharno-promyslovoi intehratsii [Organizational and economic models of interregional agro-industrial integration]. *Ekonomika APK*. 2009. № 5. 17 – 24 [in Ukrainian].
4. Borodina O.M., Hutorov O.A. (2011). Ahrokholdynh yak baza formuvannya korporatyvnoho ahrarynoho ustroi Ukrainy [Agroholding as a basis for the formation of the corporate agricultural structure of Ukraine]. *Ekonomika APK*. 2011. №11. 21 – 28 [in Ukrainian].
5. Lohosha R.V., Polishchuk O.A., Diachenko M.V. (2023). Napriamy aktyvizatsii investytsiinoi diialnosti v sferi silskoho hospodarstva v umovakh voiennoho stanu y postvoiennoho vidnovlennia [Directions for intensifying investment activity in the agricultural sector under martial law and post-war recovery]. *Formuvannya rynkovykh vidnosyn v Ukraini*. №12(271). 57 – 65. <https://doi.org/10.5281/zenodo.10664441> [in Ukrainian].
6. Lohosha R.V. (2017). Systemnyi pidkhid v metodolohii doslidzhennia ahrarynoho rynku [A systematic approach in the methodology of agricultural market research]. *Infrastruktura rynku*. Vypusk 8. 43 – 48. URL: <http://www.market-infr.od.ua/uk/2017> [in Ukrainian].

7. Kushniretska O.V., Tkachenko O.O. (2017). Osoblyvosti prostorovoi intehratsii biznesu v umovakh postindustrialnogo rozvytku: pobudova prostorovoi matrytsi [Peculiarities of spatial integration of business in conditions of post-industrial development: construction of a spatial matrix]. *Ekonomika ta suspilstvo*. №3. 856 – 862 [in Ukrainian].

8. Nadkernychnyi I.V. (2024). Features of the functioning of spatial forms of business in the agricultural sector [Features of the functioning of spatial forms of business in the agricultural sector]. *Formation of market relations in Ukraine*. 2024. №5. С. 56 – 64 [in Ukrainian].

9. Porter M.E. (1987). From Competitive Advantage to Corporate Strategy // *Harvard Business Review*, May/June. 43-59 [in English].

10. Enright M. The Geographical Scope of Competitive Advantage // *Stuck in the Region? Changing scales for regional identity* / Edby E. Dirven, J. Grocnewegen and S. van Hoof. – Utrecht, 1993. P. 87 – 102 [in English].

11. Odintsov M.M. (2013). Metodolohiia formuvannia efektyvnykh form prostorovoi dyversyfikatsii ahropromysloвого vyrobnytstva [Methodology for the formation of effective forms of spatial diversification of agricultural production]. *Biznes Inform*. № 2. 135 – 139 [in Ukrainian].

12. Lohosha R.V. (2024). Rozrobka modeli dyversyfikatsii ahrarynogo biznesu na osnovi tsyrkuliarnoi ekonomiky [Developing a model of agricultural business diversification based on the circular economy]. *Naukovi innovatsii ta peredovi tekhnolohii*. №6(34). 872 – 887. [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-6\(34\)-872-887](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-6(34)-872-887) [in Ukrainian].

13. Lohosha R.V., Diachenko M.V. (2023). Teoretyko-metodolohichni osnovy formuvannia derzhavnoho rehuliuвання protsesiv innovatsiinoho rozvytku APK v umovakh hlobalnykh transformatsii [Theoretical and Methodological Foundations for the Formation of State Regulation of the Processes of Innovative Development of the Agroindustrial Complex in the Context of Global Transformations]. *Aktualni pytannia u suchasni nautsi*. № 11 (17). 138 – 152. [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-11\(17\)-138-152](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-11(17)-138-152) [in Ukrainian].